

KASTEEL d'URSEL

MAGAZINE

Driemaandelijke uitgave van de Provincie A

jaargang # 76 | februari-maart-april 2024

CARTE BLANCHE

Anoniem, Marie-Henriette d'Ursel, gravin de Ferraris, als Ceres, godin van de akkerbouw (ca. 1770) - Familievereniging d'Ursel

Beste Vriend,

Vooraf hadden we gehoopt dat de donkere dagen in Hingene licht, warm en vrolijk zouden zijn. En of ze dat waren! Na een bijzonder succesvolle reeks Winterdansavonden transformeerde de spiegelent in een Winterbar. De vierduizend bezoekers van *Kerstmagie* konden er terecht voor lekker eten en drinken, sfeer en gezelligheid. Bijna elke avond was er een optreden tijdens het open podium, met als kers op de taart het Groot Afsluitfeest op 3 januari. De spiegelent was een schot in de roos en we bekijken de mogelijkheden om ze volgend jaar opnieuw naar Hingene te halen.

Intussen maken we ons klaar voor een drukke lente en zomer. In maart ontvangen we vijfhonderd leerlingen in het kader van de Europaweken en tientallen deelnemers aan de internationale masterclass piano *La Primavera Pianistica*. In mei volgt een nieuwe editie van *Lifestyle Kasteel & Tuin* en openen we de tentoonstelling *Les Liaisons Désireuses. Over lust, verleiding en verlangen*. Daarin brengen tientallen kunstenaars uit binnen- en buitenland een verrassende, veelzijdige blik op een eeuwenoud thema: van fotografie, video en textiel tot schilder- en beeldhouwkunst. Noteer deze prikkelende date nu al in je agenda!

Namens de deputatie,

MIREILLE COLSON

bevoegd voor toerisme, recreatie- en groendomeinen

COLOFON Kasteel d'Ursel
Wolfgang d'Urselstraat 9
2880 Hingene
www.kasteeldursel.be
T 03 820 60 10
info@kasteeldursel.be
IBAN BE54091018504797
BIC GKCCBEBB

Het magazine van het Kasteel d'Ursel is een uitgave van de deputatie van de provincieraad van Antwerpen:
Cathy Berx, gouverneur-voorzitter,
Luk Lemmens,
Kathleen Helsen,
Jan De Haes &
Mireille Colson, leden
en Maarten Puls, provinciegriffier

Jaargang 20, nummer 76,
februari-maart-april 2024

Redactie: Koen De Vlieger-De Wilde en Veerle Moens met medewerking van Marcel De Cock, Karen De Coene & Carlo Siau

Vormgeving: Frederik Hulstaert

Druk: Albe De Coker

Oplage: 5.500 exemplaren

Dit magazine werd gedrukt op milieuvriendelijk papier met FSC®-certificaat en verpakt in milieuvriendelijke folie.

ISSN 1781-4464

KASTEEL d'URSEL MAGAZINE

Blijf op de hoogte

Neem een gratis abonnement op dit Magazine via info@kasteeldursel.be of schrijf je in voor onze digitale nieuwsbrief via www.kasteeldursel.be. Zo krijg je automatisch de digitale versie van dit Magazine. Op onze website vind je ook alle Magazines die sinds 2005 zijn verschenen.

Kasteelheer voor één dag

Huur het kasteel en nodig je gasten uit in een schitterend kader. Tarieven en voorwaarden vind je op www.kasteeldursel.be.

Steun het kasteel

Wil je helpen bij de verdere verfraaiing, de inrichting en het onderhoud van het kasteel en het park? Stort dan jouw gift op rekening BE54 0910 1850 4797 (BIC: GKCCBEBB) van kasteel d'Ursel met als mededeling 'Gift'.

Sinds 1 juni 2023 zijn giften aan het kasteel helaas niet meer fiscaal aftrekbaar. Alvast hartelijk dank!

Laadpunt

Sinds de zomer staat er op onze bezoekersparking in de Wolfgang d'Urselstraat een oplaadpunt voor elektrische voertuigen. Dat past in de visie van het provinciebestuur om op elk domein laadmogelijkheden aan te bieden voor werknemers en bezoekers. Omdat de parking altijd publiek toegankelijk is, werden de werken medegefinancierd door de Europese Unie in het kader van het NextGenerationEU-project.

Hingene is het eerste van alle provinciedomeinen, omdat we bij de heraanleg van de parking in 2021 vooruitziend zijn geweest. Alle wachtbuizen werden geplaatst en ook de elektriciteitsaansluiting voor de verlichting was al voorzien op uitbreiding met laadinfrastructuur. De paal wordt beheerd door Q8 en het is het snelste type van lader, met uitzondering van de snelladers langs de autosnelwegen.

Iedereen kan zijn of haar elektrische auto op de parking opladen. De betaling gebeurt via de meest gebruikte laadpassen of met een kredietkaart. Alle inkomsten komen op onze rekening, dus als je wil bijdragen aan het onderhoud van het park en het kasteel dan weet je waar je voortaan moet komen laden.

Flore in Uruguay

Regelmatig vindt er een historisch portret van een hertog of een hertogin d'Ursel zijn weg naar het kasteel. In november schonk gravin Mélanie d'Ursel een portret van Flore d'Arenberg, derde hertogin d'Ursel (1752–1832), met aan haar voeten een slapende hond. Ze is gekleed volgens de mode van de late 18de eeuw en ze steunt met haar elleboog op een groot opengeslagen boek. 'Het portret is een kopie die op basis van een hogeresolutiefoto werd gemaakt door een specialist uit Parijs', zegt Mélanie d'Ursel. 'Ik kreeg de foto van een van mijn beste vrienden toen ik in Londen woonde, aartshertog Sigismund van Oostenrijk-Toscane. Het origineel bevindt zich in de Villa d'Arenberg in Punta del Este in Uruguay.'

Maar waarom heet er in Uruguay een villa Arenberg? 'In 1951 verhuisde Erik Engelbert, elfde hertog d'Arenberg (1901–1992) met zijn echtgenote Marie-Thérèse de la Poëze d'Harambure (1911–2005) naar Uruguay, uit angst voor de gevolgen van de Koude Oorlog. Later adopteerde hij haar twee kinderen uit een eerder huwelijk, Laetitia (1941) en Rodrigue (1942–2007). De naam Arenberg werd toegevoegd aan hun familienaam en ze erfden een deel van zijn fortuin. Laetitia trouwde met (en scheidde later van) aartshertog Leopold Franz van Oostenrijk-Toscane. Zij zijn de ouders van mijn vriend Sigismund. Hij brengt nog steeds een deel van het jaar door bij zijn moeder in de Villa d'Arenberg, waar het originele portret van Flore hangt.'

Het portret staat ook vermeld in de schilderijencatalogus van Erik Engelbert d'Arenberg. Zo vernemen we dat er op de achterzijde een tekst staat: 'amie de la Baronne de Salis Marschlenz, née de Leyden.' Flore d'Arenberg was dus bevriend met Cornelia Alida van Leyden (1735–?), echtgenote van Anton von Salis

Kopie van een anoniem portret van Flore d'Arenberg, derde hertogin d'Ursel (1752–1832)

Marschlins (1732–1812). Maar hoe kenden die twee elkaar? Salis was een hoge militair uit het Zwitserse kanton Graubünden. Decennialang doorkruiste hij Europa in dienst van de Franse koning, maar vanaf 1785 reorganiseerde hij het leger van de koning van Napels. In november 1786 was hij onderweg naar Zuid-Italië. In Straatsburg ontmoette hij zijn vriend, Auguste Marie d'Arenberg, graaf de La Mark en diens zus, Flore. Ze reisde samen met haar echtgenoot Wolfgang-Guillaume d'Ursel, hun drie kinderen, de huisleraar en enkele bedienden naar Rome en Napels. De hertogin had gezondheidsproblemen en ze hoopte dat het warme mediterrane klimaat heilzaam zou zijn.

Anton de Salis vergezelde hen tijdens de reis naar het zuiden. In Napels maakte Flore ongetwijfeld ook kennis met zijn echtgenote Alida. Waarschijnlijk lieten de Salis Marschlins het portret maken en schonken ze het als blijk van hun vriendschap, niet aan Flore, maar wel aan haar broer, Auguste Marie d'Arenberg. Vijf generaties en honderdzesestig jaar later verhuisde het portret van Flore mee naar een Uruguay-aans vakantieoord aan de andere kant van de Atlantische Oceaan (met onlangs een onverwachte rimpeling tot in Hingene).

© Martja Kantzaj

Een pianotrio is 3 tegen 0, niet 2 tegen 1

Tien jaar geleden speelde Trio Alba voor de eerste keer op Belgische bodem in ... Kasteel d'Ursel! Wat zijn we blij dat de muzikanten uit Oostenrijk ons niet vergeten zijn. En het wordt nog mooier, want het trio blaast vijftien kaarsjes uit.

Livia Sellin woont in Wenen, waar ze sinds een halfjaar docente kamermuziek en viool aan het conservatorium is. Ze draait het laptopscherm en toont me haar studeerkamer: kasten vol partituren, haar viool bij de kleine vleugelpiano. Ik voel me meteen welkom in de arena van Trio Alba. Hier repeteren de muzikanten elke week. Wenen vormt het perfecte middelpunt tussen Salzburg waar cellist Philipp Comploi woont, en Graz, de verblijfplaats van pianiste Chengcheng Zhao. Graz is ook de stad waar ze elkaar leerden kennen.

Hoe is Trio Alba ontstaan?

‘Tijdens onze eerste studie jaren speelde ik kamermuziek met Chencheng. Daarnaast had zij een duo met Philipp. Toevallig

was er een nieuw masterprogramma kamermuziek voor ensembles. Het mooie was dat je als groep werd beoordeeld, dus we waren op elkaar aangewezen. We deden ingangsexamen met een pianotrio van Beethoven en Sjostakovitsj en we mochten aan de opleiding beginnen. Het eerste stuk dat we studeerden was het *Tweede Pianotrio* van Franz Schubert, dat ook de inspiratie voor de naam Trio Alba gaf. Die masteropleiding gaf ons de kans om in een periode van drie jaar elkaar nog beter te leren kennen, te studeren en onze eerste concerten te spelen. We kregen vaak een positieve respons, we wonnen kamermuziekwedstrijden en via het conservatorium speelden we onze eerste concerten in het buitenland. We

hadden zoveel plezier onderweg en na-dien kwamen er nieuwe aanbiedingen in de mailbox. Die combinatie – plezier en muziek maken – is het mooiste geschenk dat je als kamermuzikant kan krijgen.’

Jullie wonen elk in een andere stad. Bij kamermuziekensembles gebeuren er wel vaker verschuivingen. De violist wint een auditie bij een orkest, of de pianist wil een solocarrière uitbouwen ... Wat houdt Trio Alba al vijftien jaar samen?

‘Een goede chemie vanaf het begin is natuurlijk goud waard. Zelf had ik een visie. Ik wilde graag met Trio Alba vooruit. Ik zag een toekomst voor ons. Terugkeren na de pandemie geeft ons opnieuw alle kracht en energie om de toekomst op te bouwen. We hebben een sterke relatie. Repeteren door de week, concerten spelen in het weekend ... We zijn zoals een koppel, maar dan met drie (lacht). In kamermuziek moet je geven en nemen, leiden en geleid worden. Het gaat niet om individualiteit. Je bent een groep die naar consensus zoekt. Twee meningen tegenover een andere? Nee, wij gaan voor drie tegen nul!

‘En toch is ieder van ons ambitieus, maar op een gelijkwaardig niveau. We vinden daarin een goede balans. Iedereen wil ook hard werken. Daarom denk ik dat muziek de verbindende factor is. We willen als trio op zoek gaan naar het tastbare van de muziek. Wat ligt aan de grondslag van dit stuk of deze passage? We debatteren over details, net omdat we die zoektocht ernaar zo belangrijk vinden. En dan komen de persoonlijkheden naar boven. Drie perspectieven met hetzelfde panorama.’

Hebben jullie naast het instrument elk een praktische rol binnen het trio?

‘We houden allemaal van reizen, lekker eten, en mensen. Philipp is onze foodie! Hij gaat op zoek naar de beste restaurants in de buurt. Na enkele passages weten we dat België goede restaurants en bieren heeft (lacht). Ik ben meer de organisator en communicator van het trio. Ik doe de interviews, ik overleg met de

managers, ons platenlabel en ik volg onze mailbox op. Chengcheng is onze online-specialist. We hebben net een nieuwe website. Zij onderhoudt het contact met de webdesigner en ze staat in voor ons Instagramaccount.’

Op het programma staan pianotrio's van Édouard Lalo, Dmitri Sjostakovitsj, Felix Mendelssohn en Klaus Dorfegger. Hoe verhoudt die muziek zich tot elkaar?

‘De meeste stukken zijn in C klein, behalve het pianotrio van Klaus Dorfegger (lacht). Nee, alle gekheid op een stokje. De pianotrio's van Felix Mendelssohn namen we voor onze eerste cd op, die van Dmitri Sjostakovitsj voor onze meest recente. Zo krijg je een symbolisch overzicht van Trio Alba.’

‘Hoewel het *Eerste Pianotrio* van Mendelssohn bekender is, ligt zijn *Tweede* ons na het hart. Het is een van zijn laatste werken. Elke keer word ik geraakt door het laatste deel, wanneer in de muziek een geïmproviseerd koraal opduikt. De associatie met Bach is opvallend. Mendelssohn schreef in die periode zijn oratorium *Elijah*. Hij was op zoek naar wat geloof en religie voor hem betekenen. Verder volgt dit pianotrio de succesformule van Mendelssohn. Een symfonisch eerste deel, een wondermooi tweede deel en een typisch scherzo. Voor mij is het een van dé pianotrio's uit het repertoire. Dat spelen we na de pauze.’

‘Het concert beginnen we met het *Eerste Pianotrio* van Lalo. Het is een dramatisch en romantisch werk. Lalo liet zich voor de muziek inspireren door de traditie van Schumann en Mendelssohn. Straf is hoe hij daarbovenop verschillende kruiden toevoegt. Spaanse en folkloristische elementen zijn nooit ver weg! Zo krijg je zuiderse contrasten tegenover de Duitse muziektraditie. De pianotrio's van Lalo worden trouwens niet vaak gespeeld en opgenomen.’

‘Het *Eerste Pianotrio* van Sjostakovitsj is een jeugdwerk. Hij schreef het in een ver-

liefde bui toen hij zeventien was. Vanuit een technisch standpunt is de muziek ongelooflijk goed geschreven. Op artistiek vlak is het Sjostakovitsj ten voeten uit. Je hoort op die jonge leeftijd al de ironie en het sarcasme in zijn muziek. En tegelijk met een zekere tederheid. De partituur is pas na zijn dood ontdekt, ergens in de jaren 1990. Het stuk bestaat uit één deel, duurt ongeveer dertien minuten en je krijgt een prachtige muzikale boog.’

‘In het eerste deel van ons concert pakken we uit met de Belgische première van *Short Stories* van Klaus Dorfegger. In 2019 speelden we de wereldpremière in Graz, een stad waar veel avant-gardecomponisten wonen en werken. We waren te gast op een concertreeks rond pianotrio's door de eeuwen heen. Tussendoor voerden we nieuw werk van hedendaagse componisten uit. *Short Stories* bestaat uit drie delen die samen ongeveer vijf minuten duren: *Fascination with Numbers*, *Tides* en *Changing Perspectives*. Het is zeer beschrijvende muziek, Dorfegger schreef geen puur avant-gardestuk. Je zou kunnen zeggen dat we ‘echte klanken’ spelen. Op het vlak van geluid is het niet experimenteel. Maar er zijn wel speciale technieken vereist. Zo moet ik bijvoorbeeld mijn viool laten klinken als een ukulele.’ ■

CARLO SIAU

CONCERT MET TRIO ALBA

Vrijdag 1 maart 2024

van 20 tot 21.30 uur

20 euro en kortingstarieven

Pianotrio's van
Édouard Lalo (1823–1892),
Dmitri Sjostakovitsj (1906–1975),
Klaus Dorfegger (*1960) &
Felix Mendelssohn (1809–1847)

Met Livia Sellin (viool), Philipp Comploi (cello)
en Chengcheng Zhao (piano)

Info en reservatie

CC Ter Dilft | 03 890 69 30 | www.terdilft.be

In november vormde de spiegel tent naast het kasteel het prachtige decor voor **Winterdans**. Elke avond was er een dansfeest met initiatie en livemuziek in verschillende genres: van bal folk, bal musette en bal populaire over blues, popcorn oldies, swing en lindy hop tot Braziliaanse zouk, Argentijnse tango, salsa en bachata. Nadien werd de spiegel tent een **Winterbar** met elke avond een open podium. Het was een groot succes en het smaakt naar meer, hopelijk in 2025!

Foto's © Willem Rosiers

Talmon Pachevsky, de 18-jarige Israëliëse winnares van de Primavera Pianistica Competition 2019

EEN MUZIKALE LENTE

Dit voorjaar, wanneer de eerste sneeuwkllokjes de kop opsteken, weerklinken in het kasteel opnieuw de vrolijke noten van een internationaal gezelschap van pianostudenten en -professoren. Ze strijken vanuit alle windstreken neer in Hingene om er gedurende een hele week een intensieve masterclass piano te volgen of te begeleiden.

Initiatiefnemer van deze Primavera Pianistica was de Argentijnse pianomaestro Aquiles Delle Vigne, die overleed in 2021. De praktische organisatie lag de laatste jaren in handen van Claudio Constantini: een Peruviaanse pianist met Italiaanse roots. Vanaf dit jaar geeft hij de fakkel door aan de Griekse Agathe Leimoni.

Agathe Leimoni leerde Aquiles kennen toen ze negentien was en ze door hem werd uitgenodigd als muzikante voor een van zijn seminaries. 'Op mijn zesentwintigste jureerde ik voor het eerst in een internationale pianowedstrijd en daar ontmoette ik Aquiles opnieuw, maar dan als collega. Nadien ben ik hem blijven volgen en ik kende hem dus al jaren toen hij mij in 2009 tijdens de allereerste

editie in Hingene uitnodigde als professor. Nadien heb ik geen enkele editie meer gemist. In 2020 en in 2021 gooide corona helaas roet in de organisatie. In 2022 brachten we nog een hommageconcert aan Aquiles in het kasteel, in aanwezigheid van verschillende professoren en zijn weduwe Chantal Delle Vigne, waarmee ik nog een warm contact heb. Ze zijn allebei als familie voor mij.'

'Aquiles was een unieke persoonlijkheid waar zowel lesgevers als studenten enorm veel van hebben geleerd. Niet alleen van zijn niet te evenaren pianolessen, maar ook van de manier waarop hij in het leven stond als mens en als artiest. Hij was scherp van geest, humoristisch, nauwkeurig, vriendelijk en menslievend. Ik

vind het erg belangrijk om zijn muzikale erfenis in leven te houden. Er is geen groter eerbetoon dan het voortbestaan van de Primavera Pianistica in Hingene, die ooit met zoveel liefde door hem werd opgericht.’

Naast haar eigen carrière als muzikante bouwde Agathe Leimoni ook een carrière uit als internationaal gerenommeerde professor. Ze geeft lessen en masterclasses in Griekenland en ver daarbuiten. Tussendoor vindt ze ook nog de tijd om de Primavera Pianistica in goede banen te leiden. ‘Het is de eerste keer dat ik in Hingene niet alleen zal lesgeven, maar ook de praktische organisatie op mij zal nemen. Gelukkig heb ik al twintig jaar ervaring met het organiseren van internationale masterclasses en wedstrijden met honderden deelnemers uit soms meer dan dertig landen. Maar het is inderdaad een hele uitdaging zoiets op het getouw te zetten en er komt heel veel bij kijken. We verwelkomen ongeveer zeventig studenten en zeven professoren met elk hun zeer specifieke verzoeken. Ik verstuur massa’s mails, doe de budgetcontrole en regel praktische zaken zoals vervoer, verblijf, planningen, concerten, jurering, prijsuitreiking, ... Maar ik doe het met plezier. Het geeft zoveel voldoening om te zien hoeveel verbinding er ontstaat tijdens zo’n week.’

‘De locatie maakt deze masterclass heel erg bijzonder. De deelnemers zijn telkens weer onder de indruk van de schoonheid van het kasteel en de rust van het park. De combinatie van cultuur en natuur werkt erg inspirerend. Studenten en professoren werken en leven gedurende de ganse week heel intensief samen. Ze spelen zelf, maar luisteren ook naar medestudenten. Iedereen logeert ook samen in het Laathof, waardoor er soms levenslange vriendschappen ontstaan. Door de centrale ligging van het kasteel kunnen studenten tussen de oefensessies en concerten door ook uitstappen maken naar culturele steden als Brugge, Brussel, Antwerpen of Gent.’

Agathe Leimoni en Aquiles Delle Vigne tijdens de vorige editie van de Primavera Pianistica in 2019

‘Er is geen speciale selectieprocedure om te kunnen deelnemen aan de masterclass als student. De meeste studenten studeren wel aan een conservatorium en zijn gemiddeld tussen 18 en 28 jaar. Ze zijn allen erg getalenteerd en vertegenwoordigen hun land met grote trots. Dit jaar zijn we met zeven professoren die elk de hoge normen en kwaliteiten die Aquiles vooropstelde evenaren. Naast mezelf zijn dat Mauro Matteuci (Italië), Marina Pliassova (Rusland en Noorwegen), Daniel Rivera (Argentinië), Borislava Taneva (Bulgarije), Pia Valero (Spanje) en Xin Wang (China).

In 2024 wordt de Primavera Pianistica voor de twaalfde keer georganiseerd. ‘De formule is ongewijzigd gebleven, maar sinds enkele jaren is er aan de masterclass ook een competitie toegevoegd. Tijdens drie concerten tonen de muzikanten hun kunnen aan het publiek. Voor elk recital selecteren de maestro’s hun meest getalenteerde studenten en de allerbeste wordt op zaterdag bekroond. Die winnaar mag volgend seizoen een concert spelen in het kasteel.’ Intussen wachten wij op die eerste sneeuwkllokjes. ■

VEERLE MOENS
Kasteel d’Ursel

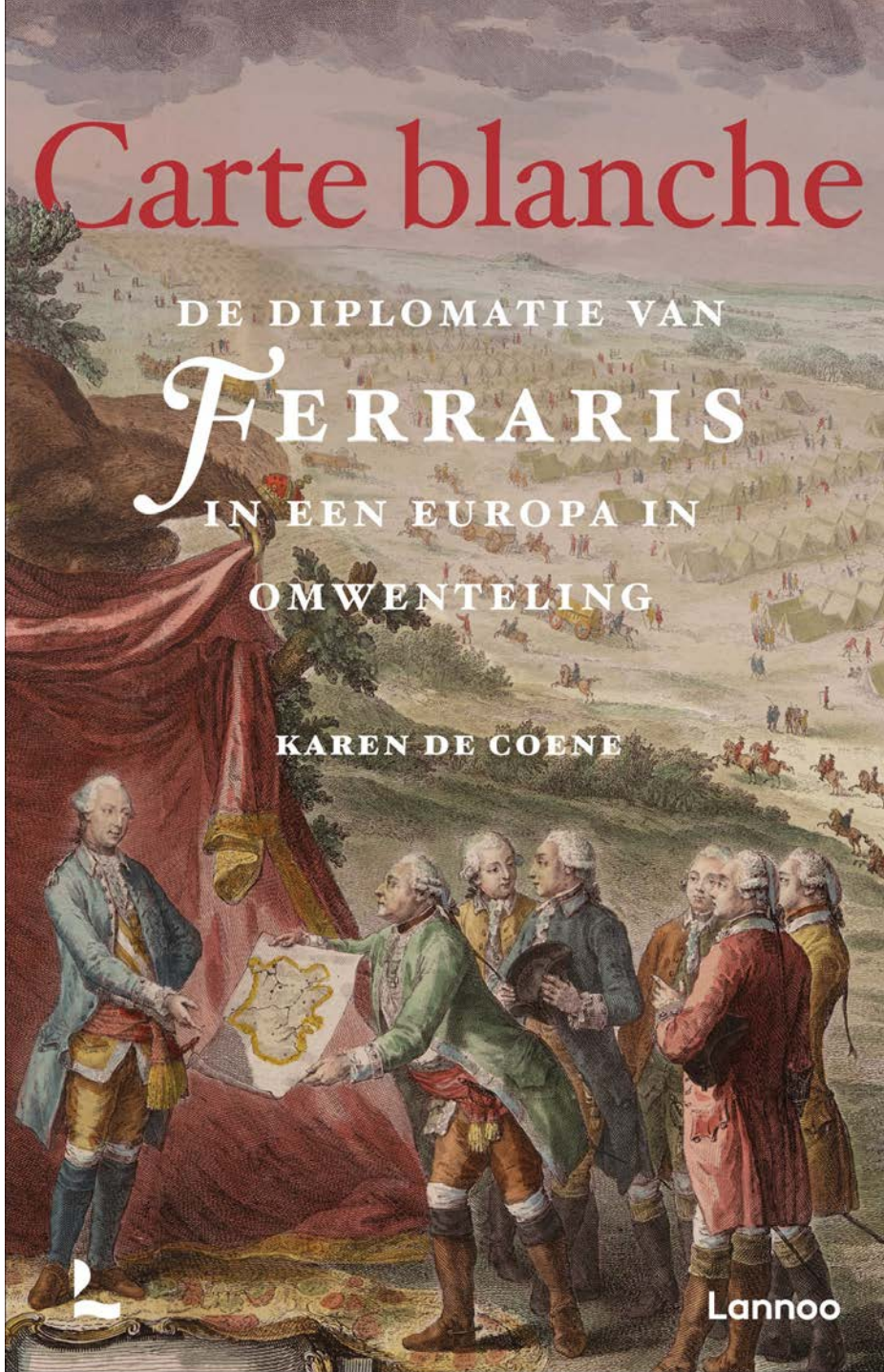
Chantal Delle Vigne: ‘Ik ben Agathe enorm dankbaar om het werk van mijn man Aquiles te willen voortzetten en zijn muzikale geest in leven te houden, zonder zijn fysieke aanwezigheid. Ik kijk heel erg uit naar de nieuwe editie, maar zie ook de uitdagingen. Sommige studenten en docenten uit oorlogsgebied kunnen niet langer deelnemen. Reizen is ook duurder geworden en onze mobiliteit wordt in vraag gesteld door de klimaatopwarming. Ik wens ondanks de uitdagingen de studenten, professoren en organisatoren alle succes toe en hoop op een nieuwe start met veel enthousiasme, positieve energie en een warm hart!’

CONCERTEN PRIMAVERA PIANISTICA COMPETITION

Donderdag 21 maart,
vrijdag 22 maart &
zaterdag 23 maart 2024
van 20 tot 21.30 uur

Reserveren kan voor meerdere data.
Deelname is gratis, maar na elk concert vragen we een vrije bijdrage die wordt verdeeld onder de jonge pianisten.

Info en reservatie
www.kasteeldursel.be of 03 820 60 10

Op het bordes stond ook de jongste dochter van Charles, Marie-Henriette d'Ursel (1743–1810). Zij was op dat ogenblik zesentwintig. Of ze er even ondoorgroendelijk uitzag als op het portret dat van haar resteert, is niet geweten. In feite is er tot nu toe nauwelijks iets over haar bekend. Net zoals haar zus was ze op jonge leeftijd toegetreden tot het adellijke kapittel Sainte Waudru in Mons. Dat kwam vooral uit financiële overweging. Als kannunikes kon ze rekenen op een mooie toelage. Mocht ze ongehuwd blijven, zou die zeker volstaan om haar levensstijl verder te zetten. Maar Henriette keek vermoedelijk wel reikhalzend uit naar een toekomst als getrouwde vrouw. Onder de aanwezigen op die vroege zomerdag bevond zich immers Joseph Jean François de Ferraris (1726–1814), en ze wist al ruim drie jaar dat hij van haar hield.

Sommige lezers zullen bij het horen van zijn naam aan de Ferrariskaart denken. Kleine brigades met vijf of zes artilleristen vertrokken vanuit het militaire oefenkamp in Bonheiden om met meet- en tekenplank de Oostenrijkse Nederlanden in kaart te brengen. Als vijftiger stond Ferraris in voor die grootschalige landopname, die zowat model stond voor de kaart van het latere België. Ferraris was zelf geen cartograaf. Als hij door weer en wind het land doorkruiste, was dat niet om het land op te meten. Evenmin zat hij aan de tekentafel. Ferraris was een militair, van hoge rang zelfs. Zoals Henriettes vader, Charles, stond hij in dienst van de Habsburgse monarchie. Daarnaast verbleef hij tijdens het winterreces regelmatig in Wenen. Hij was er de protegé van keizerin Maria Theresia. Vanuit Lotharingen was hij meegereisd met de entourage van haar echtgenoot, de latere keizer Frans I Stefan. Daarom ook behoorde hij tot de hofhouding van de landvoogd van de Oostenrijkse Nederlanden, Karel van Lotharingen. Om al die redenen was Ferraris uiteraard een welkome gast bij Charles.

Lavendelwater

Ferraris en Henriette verheugden zich op het weerzien. Dat is aannemelijk op basis van een van de brieven die hij haar later

Midzomer

24 juni 1769 was een dag met druilerige regen. Johann, graaf von Zinzendorf und Pottendorf (1739–1813) noteerde dit onooglijke feit in zijn dagboek. Hij zou die dag in Hingene het midzomerfeest vieren. Toen hij rond de middag aankwam, stonden Charles, tweede hertog d'Ursel (1717–1775), zijn gezinsleden en de overige gasten hem op te wachten op het bordes van het kasteel. Zinzendorf

noteerde niet alles in zijn dagboek. Dat is evident, niemand heeft alles in de gaten. Gelukkig valt iets van wat in zijn dagboek ontbreekt, af te leiden uit een tot nu toe weinig bekend document, een persoonlijke brief. Die bevat geen rechtstreekse informatie over het feest die dag, maar onthult toch dat er een belangrijke ontmoeting plaatsvond, althans voor twee mensen uit het gezelschap.

Benjamin-Samuel Bolomey (?), *Familieportret met Charles d'Ursel, zijn zus Bénédicte, hertogin de Bournonville, zijn dochters Charlotte en Henriëtte d'Ursel, zijn zoon Wolfgang Guillaume en zijn schoondochter Flore d'Arenberg* (1772) · Privéverzameling

schreef. Onderweg of ter plekke, vanuit Wenen, Bohemen of Brussel, liet hij nimmer na haar uitvoerig over zijn dag te rapporteren. Hun correspondentie werd bewaard in het familiearchief van zijn nazaten, waarna ze terecht kwam in het Hongaarse Nationaal Archief in Boedapest. Ze bevat heel wat boeiende informatie over het leven van Ferraris, want ook dat is slechts weinig bekend.

De *coup d'amour* – althans die van Ferraris – vond een drietal jaar eerder plaats. Na de Derde Silezische Oorlog (Zevenjarige Oorlog, 1756–1763) was hij Karel van Lotharingen naar Brussel gevolgd. Kort na zijn aankomst, in 1764 of 1765, ontmoette hij Henriëtte wellicht voor het eerst. Zij was een jonge vrouw van begin twintig. Die eerste ontmoeting stond misschien in het licht van een later huwelijk. Dat is best mogelijk. Het Weense hof was dol op koppelen. Henriëttes grootmoeder was een nichtje van de intussen overleden weduwe van keizer Jozef I, Wilhelmina-Amalia, en Ferraris was ooit haar page. Maar al zou hun huwelijk op dat ogenblik al gearrangeerd geweest zijn, hun relatie werd pas boeiende verhaalstof in 1766. Dan ontblootte Ferraris zijn gevoelens

voor Henriëtte. Hij zou haar nadien jarenlang het hof maken. 'Als ik niets van je hoor, *ma petite amie*,' schreef hij in 1778, 'praat ik maar met jou over de politiek en het openbare leven, ik wil niet blijven herhalen wat je al twaalf jaar weet, dat ik je aanbid.'

Toch duurde het tot november 1776 vooraleer hun huwelijk in de Brusselse Sint-Goedelekathedraal plaatsvond. Hij was intussen een vijftiger, zij drieëndertig. Een goed jaar later verliet hij voor een tijdje Brussel. Het was het begin van hun intense briefwisseling. Dat hij tot over zijn oren op Henriëtte verliefd was, vond Ferraris zelf ook erg ongewoon. Het paste in de tijdsgeest om er voor de liefde een minnares op na te houden, terwijl het huwelijk een zakelijke overeenkomst betrof. 'Ze zullen het in Wenen wel vreemd vinden,' vertelde hij haar geamuseerd, 'om een man te zien die verliefd is op zijn vrouw.' *La petite grobbendonck* – zoals Henriëtte werd genoemd naar een van de bezittingen van de familie – hield niet van schrijven. Van haar zijn dan ook nagenoeg geen brieven bewaard, op één uitzondering na. Die betreft dan nog een officieel schrijven aan de keizer, iets waar ze een hekel aan

had. Voor het overige klinkt haar stem niet uit de brieven. We kunnen haar antwoorden enkel raden uit zijn replieken. Toch kunnen we ons hierdoor een beeld vormen over Henriëtte.

Dat Ferraris in de eerste brieven erg voorkomend klonk, kwam deels voort uit hoffelijkheid. Hoe je met elkaar moest communiceren, was vastgelegd in een welomlijnde communicatiestijl. *Le Nouveau Secrétaire de la Cour* (1ste uitgave 1728) – een handboek ter zake – benadrukte dat een man die een dame schreef, haar moest beschouwen als een hogere in rang. Die wetenschap bracht Ferraris niet helemaal in de praktijk. Ondanks de lange hofmakerij kenden hun eerste huwelijksmaanden weinig emotionele diepgang en intimiteit. Dat veranderde. De beide minnaars communiceerden steeds oprechter, het wederzijds respect groeide en de empathie nam toe. Van dan af kwamen ook elkaars mindere kanten aan het licht. Natuurlijk speelde de tijdsgeest een rol. Maar terwijl hij eerst nog betuttelend was, stuurde zij die houding snel bij. Want gedwee zou Henriëtte wel nooit worden. Meer dan eens reageerde ze eigenzinnig, of ze protesteerde tegen zijn eigengereide beslissingen. Soms waren haar reacties buiten proportie, gekenmerkt door een intense emotionaliteit, althans voor zover we hem daarin mogen geloven. In dit opzicht bezat ze een karakter dat totaal verschilde van dat van haar schoonzus, Flore d'Arenberg. Die stond om haar gelijkmoedigheid bekend. Overigens ambieerde Henriëtte – los van dit ene verschil – een uitstekende relatie met Flore.

Ferraris was een erg toegewijde minnaar. Henriëtte liet zich zijn inspanningen graag welgevalen. 'Niets overstijgt mijn geluk als ik op het punt sta te vertrekken,' schreef hij begin 1778, 'dan dat van me terug aan jouw voeten te zien.' Over wat dat dan precies inhield, liet hij niet de minste twijfel bestaan. Hij kwam tot rust in haar aanwezigheid, ook al hield dit in dat hij haar zou verzorgen en vertroetelen. Hij wilde haar een arm aanbieden als ze erop uitging, of erop letten dat ze haar rok of hoed niet in de vlammen stak. 'En dan

praat ik nog niet over dat armzalige flesje lavendelwater dat de hele tijd zal open blijven tijdens mijn afwezigheid, noch van jouw voeten die niemand zal zoenen.'

De Venetiaanse doge

Henriette was hierna snel verknocht aan hem. Ze kon maar moeilijk zonder de bliken van tederheid tijdens zijn afwezigheid. Dat gemis was overigens best wel wederzijds. 'Je zal geen enkel goed woord uit mij kunnen trekken vandaag, *Madame la Comtesse*,' en hij vervolgde: 'ik heb nog altijd geen brief van jou en ik heb het humeur van een Venetiaanse Doge.' Ferraris positioneerde zich graag als de emotioneel volwassene in de relatie. Anderzijds was hij niet te beroerd om toe te geven dat zij hem de liefde had geleerd. Al bij al stond geen van beiden voor een makkelijke opdracht. Henriette reageerde vaak ontevreden over zijn attitude. Hij ergerde zich aan haar emotionele uitlatingen, die hij nogal stereotyp omschreef. Die rits emoties bewoog zich van inbeelding, sensibeleit, over negativiteit en kittigheid, tot ernstige crisissen. 'Ik zie je altijd op het punt van een instorting', klonk het in die periode. Merkwaardig genoeg verdiepte hun relatie ondanks dit alles enkel nog meer. Blijkbaar beviel de rol van de troostende helper hem.

Er is iets bevremdends op dat vlak. Er was natuurlijk de uitlating van keizerin Maria Theresia, toen ze had geïnformeerd naar het jonge huwelijksleven. In zijn brief citeerde Ferraris haar woordelijk, iets wat hij misschien beter had nagelaten: 'De keuze die u gemaakt heeft, strekt u tot eer. Ik weet dat madame de Ferraris geen schoonheid is, maar ze is beminlijk, geestig en beschikt over alle kwaliteiten om u gelukkig te maken.' 'Madame de Ferraris is geen schoonheid.' Die woorden citeerde Ferraris letterlijk uit de mond van Maria Theresia. Henriette leek zich nochtans aan dit oordeel niet erg te storen. Ze was doortastend, net zoals ze beminlijk was. Het jaar nadien reisde ze alleen naar Praag, Ferraris achterna. En toen hij haar reisplan vooraf tot in het grootste detail wou uitstippelen, was ze zijn betutteling zat. Woedend had ze het verbrand in de haard.

Charlotte d'Ursel (1741-1776), de zus van Henriëtte, afgebeeld als godin van de jacht · Familievereniging d'Ursel

Een godin van de vruchtbaarheid

In Praag werd snel een en ander duidelijk. Hij schreef: 'Mijn ontvangst bij jouw aankomst zal je bewijzen, *tendre et chère petite amie*, dat noch Praag, noch Parijs, noch het hele universum afbreuk kan doen aan mijn liefde en mijn gevoelens die ik jou toewijd. Ze zijn en zullen mijn hele leven onfeilbaar zijn.' Er volgden effectief twee korte ontmoetingen ter plekke, meer zat er niet in. Ferraris wachtte een volle dagtaak aan het oorlogsfront in Bohemen. Nochtans was Henriettes verblijf in Praag niet zonder gevolg. 'Als je nu niet zwanger bent, dan doen we het een andere keer beter', pende hij na de laatste keer. Zijn enthousiaste voorstel bleek strikt genomen overbodig. Henriette was zwanger, en dat was overigens niet voor het eerst.

Hierin ook lag de verklaring voor haar vele stemmingswisselingen. De hormonale veranderingen brachten nu ook opvliegers met zich mee, en wat sloomheid na de maaltijd. 'Je bent kwaad omdat je met mij getrouwd bent. Je hebt er spijt van. Je komt in de verleiding om me uit te schelden omdat je zwanger bent.' 'Wel,' voegde hij er enigszins spottend aan toe, 'dat valt niet te verhelpen.' Hierna bakte hij zoete broodjes. Het hebben van kinderen was voor jonge ouders een natuurlijke plicht. Voor Henriette bleek het zonder meer een levensbestemming. En helaas wilde het in dat opzicht niet goed lukken. Vele crisissen zijn vermoedelijk nog

Henriette d'Ursel (1743-1810), afgebeeld als godin van de vruchtbaarheid · Familievereniging d'Ursel

gevolgd. Het parochieregister vermeldt vier jonggestorven of doodgeboren kinderen in de jaren na hun huwelijk. Tot het dan uiteindelijk toch lukte met de geboorte van Molly, hun enige dochter. In het licht van de zwangerschapsproblematiek valt het portret van Henriette op. Ze is afgebeeld als een godin van de vruchtbaarheid. Het portret lijkt hiermee een stille voorbode van het gevecht dat de jonge vrouw met de natuur aanging.

Carte blanche

'Je hebt *carte blanche*, ik kus je, *ma petite amie*, en ben voor het leven alleen van jou.' Met die woorden sloot Ferraris op 24 juli 1778 zijn brief af aan Henriette. Vanaf dat moment kreeg ze vrij spel om zijn werk te beheren. Net zoals keizerin Maria Theresia hem *carte blanche* had gegeven om de Oostenrijkse Nederlanden in kaart te brengen. Ferraris bewoog zich een leven lang in de coulissen van de macropolitiek. Met zijn kaart wilde hij het Weense hof overtuigen om de Nederlanden onder de kroon te houden. Hij toonde zich een evenwichtskunstenaar tussen dienstbaarheid en persoonlijk gewin. Opvallend genoeg zijn het daarbij vrouwen, zoals Henriëtte, die zijn levensverhaal stutten. Je leest er alles over in het boek *Carte blanche. De diplomatie van Ferraris in een Europa in omwenteling* dat binnenkort verschijnt. ■

KAREN DE COENE

Auguste Leveque, *Terugkeer na de wijnoogst* (1903-1904) · Collectie KMSKA - Vlaamse Gemeenschap, inv.nr. 1611 · foto: © Hugo Maertens

LES LIAISONS DÉSIREUSES

Over lust, verleiding en verlangen

Van 26 mei tot 13 oktober 2024 strelen we je zintuigen met de tentoonstelling *Les Liaisons Désireuses. Over lust, verleiding en verlangen.*

Eeuwenlang laten kunstenaars zich al inspireren door het thema van de erotiek. Nu eens subtiel en sensueel, dan weer expliciet of obscene verbeelden ze het menselijk lichaam als lustobject of bron van genot. De tentoonstelling start met de illustraties uit *Les Liaisons Dangereuses*, de Franse briefroman die Pierre Choderlos de Laclos in 1782 publiceerde. Verspreid over de drie verdiepingen van het kasteel ontdek je vervolgens enkele 18de- en 19de-eeuwse erotische objecten en schilderijen uit collecties van Belgische musea en verzamelaars.

Net zoals in de vorige tentoonstellingen *SWEET 18. Hedendaagse kunst, mode en design geïnspireerd door de 18de eeuw*, *The Beauty of the Beast. Dierenkunst van oude en nieuwe meesters* en *PRINT&PAINT. 350 jaar bloemen op katoen* combineren en confronteren we oud en nieuw. Dit keer ligt de focus op hedendaagse kunst. Tientallen kunstenaars uit binnen- en

buitenland brengen een verrassende, veelzijdige blik op het eeuwenoude thema: van fotografie, video en textiel tot collage-, schilder- en beeldhouwkunst.

De kamers van het kasteel vullen zich met werk van onder andere Joseph Apoux, Roberto en Milena Atzori, Atty Bax, Semâ Bekirović, Hans Bellmer, Koen Broucke, Ilke Cop, Christophe Coppens, Marianne Csaky, Elke De Sutter, Carmen De Vos, Sam Druant, Joëlle Dubois, Margret Eicher, Malika Favre, Frederic Fontenoy, Laure Fôret, Anne-Sophie Guillet, Keith Haring, Frieke Janssens, Sanam Khatibi, Auguste Leveque, Sofie Muller, Selçuk Mutlu, Femmy Otten, Pablo Picasso, Bart Ramakers, Armand Rassenfosse, Edith Ronse, Félicien Rops, Eva Rossie, Ferran Sanchez Castillo, Cheyenne Schiavone, Isabella Theys, Daphne van de Velde, Nina Van Denbempt, Ed van der Elsen, Henriëtte van Gasteren, Liliane Vertessen, Peggy Wauters, Romain

Weintzem, Frauke Wilken, Denyse Willem, Joel Peter Witkin, Alexi Williams Wynn, ...

Nooit hadden de 18de-eeuwse hertogen gedacht dat hun *maison de plaisance* ooit letterlijk in een lustoord zou veranderen. Noteer deze prikkelende date nu al in je agenda en laat je dit jaar verleiden door *Les Liaisons Désireuses*. ■

LES LIAISONS DÉSIÉREUSES

Over lust, verleiding en verlangen

Van 26 mei tot en met 13 oktober 2024

Individuele bezoekers

Elke zon- en feestdag van 13 tot 18 uur
Toegang 14 euro · niet voor kinderen

Groepen – op weekdagen –

Toegang 14 euro p.p. + 80 euro voor de gids
(maximum 15 personen per groep)
Sluit af met cava, koffie/thee of Café Désir
in de spiegelzaal!

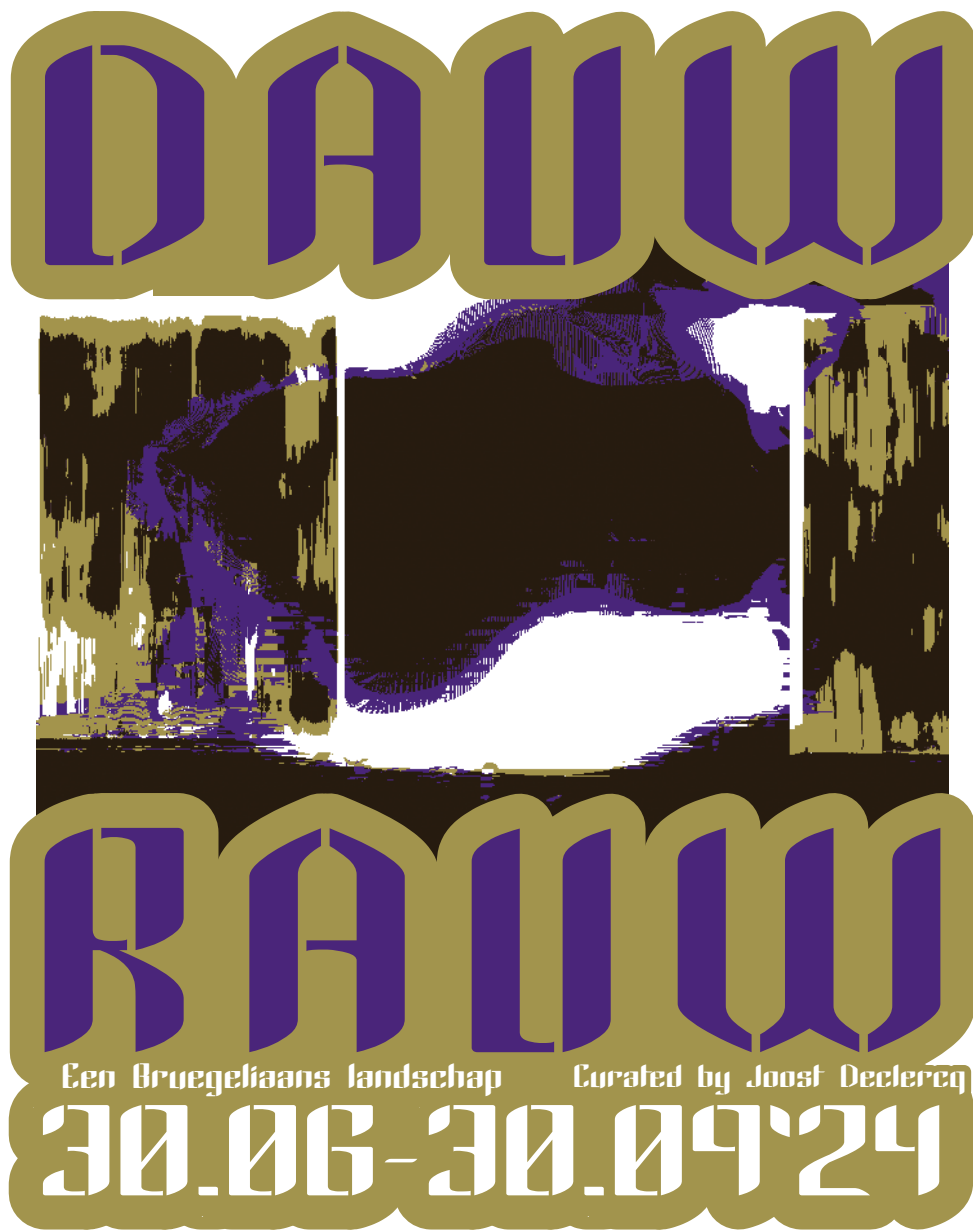
Voor meer informatie, reservatie of een
programma op maat kan je terecht op
www.kasteeldursel.be of 03 820 60 10

Van 30 juni tot 30 september kan je de tentoonstelling *Les Liaisons Désireuses*. Over lust, verleiding en verlangen in het kasteel van Hingene combineren met een bezoek aan **DAUWRAUW, een Bruegeliaans landschap** in en rond het kasteel van Bornem. Samen met zeven hedendaagse kunstenaars stap je er binnen in het betoverende universum van Bruegel.

DAUWRAUW onthult een buitengewone ontmoeting tussen meestergravures van Pieter Bruegel de Oude, verrijkt met zeven visies vanuit hedendaagse kunst. In deze artistieke ode aan Bruegel, met het landschap in de hoofdrol, ontdek je in en rond kasteel Marnix de Sainte-Aldegonde een synthese van kunst en natuur die refereert aan de diepgaande gelaagdheid van Bruegels werken.

Bruegel was niet alleen een observator, maar ook een scherpzinnige commentator op de maatschappij. Tijdens deze expo stap je fysiek en in verbeelding in een schilderij van Bruegel. Zeven hedendaagse kunstenaars dienen als onze gidsen, kritische observatoren van onze tijd die hun inzichten naadloos in dit serene landschap integreren en zo het rauwe naadloos in de dauw laten overvloeien.

De uitgenodigde kunstenaars creëren nieuwe werken of herinterpreteren bestaande kunstwerken binnen deze betoverende context. Het getal zeven verwijst zowel naar de zeven hoofdzonden als naar de zeven deugden in Bruegels gravures. Het biedt een unieke invalshoek voor de kunstenaars om zich te onderscheiden van de traditionele symboliek.

Deze tentoonstelling omvat de grootste privécollectie van Bruegels etsen van graaf John de Marnix de Sainte-Aldegonde, naast het werk van internationaal gerenommeerde kunstenaars Francis Upritchard, Mark Manders, Ana Prvacki, mountaincutters, Monika Emmanuelle Kazi, Anne Imhof en Janet Cardiff & George Bures Miller.

Parallel ontdek je ook een boeiend nevenprogramma met essays, lezingen, nocturnes, wandelingen en meer. ■

DAUWRAUW

Van zondag 30 juni tot maandag 30 september 2024 van vrijdag tot en met maandag van 11 tot 19 uur, Kasteeldomein Marnix de Sainte-Aldegonde

Tickets zijn online verkrijgbaar vanaf 15 maart 2024 via www.terdift.be. Wie tegelijk een ticket koopt voor de tentoonstelling in het kasteel van Hingene krijgt een mooie korting!

AGENDA

Op stap met de hertog

Via de monumentale poorten betreed je een oase van rust. Kom picknicken met zicht op het kasteel of speel op de uitgestrekte grasvelden. Wandelpaden leiden je langs waterpartijen en door oude dreven en met wat geluk zie je onderweg een eekhoorn, een roofvogel of een ree.

In onze wandelbrochure 'Op stap met de hertog', die je vindt in het poortgebouw, verneem je alles over de geschiedenis van het kasteeldomein.

Info
www.kasteeldursel.be

Concert met Trio Alba

Vrijdag 1 maart 2024 · van 20 tot 21.30 uur
20 euro en kortingstarieven

Lees meer op pagina 4 en 5.

Info en reservatie
CC Ter Dilft | 03 890 69 30 | www.terdilft.be

Concert met Clara Schumann Trio

Zondag 17 maart 2024 · van 11 tot 12.15 uur
17 euro en kortingstarieven

Fedra Coppens (viool), Jan Sciffer (cello) en Peter Verelst (piano) gidsen je doorheen pianotrio's van vier genieën wiens werk en leven onlosmakelijk verstrengeld waren. Robert Schumanns ongebreidelde fantasie, Brahms' gestrengheid en kracht en de meesterlijke miniatuurkunst van Kirchner worden verenigd met de onbevangen romantiek van Clara Schumann, dé virtuoze bij uitstek en *grande dame* van haar tijd.

Info en reservatie
CC Ter Dilft | 03 890 69 30 | www.terdilft.be

Edenwood Duo © Isabelle Pateer

Concerten La Primavera Pianistica Competition

Donderdag 21 maart, vrijdag 22 maart en
zaterdag 23 maart 2024 · van 20 tot 21.30 uur

Deelname is gratis, maar na elk concert vragen we een vrije bijdrage die wordt verdeeld onder de jonge pianisten. Reserveren kan voor meerdere data.

Lees meer op pagina 8 en 9.

Info en reservatie
Kasteel d'Ursel
info@kasteeldursel.be

Concert met Roeland Hendrixx Ensemble

Donderdag 18 april 2024 · van 20 tot 21.30 uur
20 euro en kortingstarieven

Met *Une invitation au château* trekken we naar het Parijs van Les Six, een illustre componistengenootschap dat de romantische excessen van Wagner maar ook de impressionistische vaagheid van Debussy laakte. Het klinkende resultaat van al die anti's is speels, jazzy, niet voor één gat te vangen, maar uiterst aantrekkelijk.

L'invitation au château van Francis Poulenc is een suite voor viool, klarinet en piano op basis van de muziek die hij schreef voor Jean Anouilh's gelijknamige theaterstuk uit 1947. Maar laat je zeker ook bekoren door Milhaud en Tailleferre, het enige vrouwelijke lid van Les Six.

En al waren Les Six geen fan van Debussy, het ensemble 'is dol op Claude' en hij kan dus niet ontbreken op dit concert met topmusici Roeland Hendrixx (klarinet), Liebrecht Vanbeckevoort (piano) en Nicolas Dupont (viool).

Info en reservatie
CC Ter Dilft | 03 890 69 30 | www.terdilft.be

Concert met Edenwood Duo

Zondag 5 mei 2024 · van 11 tot 12.15 uur
17 euro en kortingstarieven

Catherine Struys (gitaar) en Wouter Vercruyssen (cello) spitsen zich toe op nieuw repertoire. *Light Blue* is een verkwikkend programma, virtuoos en poëtisch. We horen werk van Kolosko, Mirto en Duplessy, componisten die waarschijnlijk geen belletje doen rinkelen, maar die omwille van hun frisse aanpak, heel toegankelijk zijn en knipogen naar de jazz of wereldmuziek. Ook werk van de jonge, talentrijke Belgische componist Erik Desimpelaere staat op het programma.

Info en reservatie
CC Ter Dilft | 03 890 69 30 | www.terdilft.be

Kerstmagie

Dankzij tientallen decoratrices, acteurs, ceremoniemeesters en andere vrijwilligers kunnen we opnieuw terugblikken op een mooie editie van Kerstmagie. Een wandeling in kleine groep bracht de bezoekers langs de meest sfeervolle en feeëriek verlichte kamers van het kasteel. Ze vormden het toneel voor een spannende wedstrijd tussen twee decorateurs, Noël de Sapin von Tannenbaum en Mary Mistletoe, die uiteindelijk door de enige echte Kerstman allebei tot winnaar werden uitgeroepen.

Foto's © Willem Rosiers

